

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

Լ Ր Ա Փ Ի Ր

ԿՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դատաւոներ ու Պոլիս Տարեկան 50 Դրուշ

վեցամսեայ 30

Օտար երկիրներ [6 Բուլղի] 15 Ժրանգ

Հ Ա Ս Յ Է

در سعادتده بفرجه قوسنده قاضعسكر خاندند

بوراعلى غزتهنى ادارهنه

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ ԲԻԻՐԱԿՆԻ

Պաշտպէր խան, Պահնէ գաբու, Կ. Պոլիս

ԿՐԾՆԱԿԱՆ—ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ

ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆՆԵՐԸ

«Փառաւոր յուզարկաւորութիւններն ու հոյակապ շիրիմները չեն որ կ'անմահացնեն մարդուս յիշատակը» ըսաւ օր մը բարձրաստիճան եկեղեցական մը իր մէկ քարոզին մէջ :

«Ո՛չ ալ վճարեալ դամբանականները» կ'ուզէի որ աւելցնէր Սրբազանը :

Չեմ գիտեր թէ դամբանական-քարոզներու սովորութիւնը նոր է մեր մէջ թէ հին, աղգային թէ օտարամուտ :

Ինչ որ ալ եղած ըլլայ, կ'ընդունիմ զայն միմիայն անոնց համար, որ հանրային բացառիկ կեանք մը եւ գործունէութիւն մը ունեցած են. որ իրենց անհատական թէ հանրային գործերով սովորական մահկանացուներէ վեր բարձրացած են, և որ վերջապէս, ըսել կուզեմ թէ պարզ բարի քաղաքացիներէ տարբեր եղանակով մը ծառայած ու օգտակար եղած են Պետութեան, Ազգին ու Հանրութեան :

Իսկ անոնք որոնց միակ արժանիքն եղած է լոկ իր բարի ու պարտաճանաչ քաղաքացի ապրած ըլլալ, այսինքն աչ-

խատութեամբ ու յարատեւութեամբ իրենց դիրք մը չինած, կամ արդէն չինուած ու ժողանդուած դիրք մը պահած, ընտանիքի բարի հայր եղած, իրենց զաւակները լաւ կերպով դաստիարակած, բարենպատակ հաստատութեանց իրենց կարողութեան սովորական չափովը միայն սատարած, քիչ մըն ալ թաղական կամ հոգաբարձու եղած, առանց սակայն ուրիշներու ըրածէն տարբեր գործունէութիւն մը ցոյց տուած ըլլալու. ի մի բան այնչափ միայն ըրած ըլլալ ուսկից պակասը՝ պարտազանցի մօրը պիտի դրոշմէր իրենց ճակտին. ասանկները, կ'ըսեմ, ի՛նչու համար մէկ կամ մէկ քանի ոսկիի վճարմամբ՝ եկեղեցիի բեմէն վարդապետի մը կամ եպիսկոպոսի մը բերնով իրենց դադաղը անտեղի գովեստներով բեռնաւորել տալու սին փառամուծութիւնը կրնային տածել :

Եւ միթէ այդ վճարեալ գովեստներու ծանրութեան տակ ճնշուած չափով՝ ճարճատին իրենց ոսկորները դադաղին մէջ. գովեստներ, որոնց կեղծ ու անտեղի ըլլալուն համար, խորտակող ու փշրող բան մըն ալ կ'աւելնայ անոնց ծանրութեան վրայ՝ ճիշդ քովիկը գերեզմանի դրան, որուն մօտ պէտք էր որ

կեղծիքը դադրէր, սուտը լուրջ, և ճշմարտութիւնը միայն ճառագայթէր այլ ևս, քանի որ այն փոսին մէջ եւ անկից անդին ճշմարտութիւնն է որ կը տիրապետէ անկաշկանդ:

Յանցանքը որո՞ւնն է սակայն: Ժողովուրդին, որ իր սնափառութիւնը քաջալերուած կը տեսնէ իրեն առաջնորդող խոնարհութեան պաշտօնեաներէն. եթէ ոչ այդ պաշտօնեաներո՞ւնը որ քանի մը զրուշի համար կը գգուեն ժողովուրդին սնափառութիւնը:

Չէ՞. մեր ժողովուրդը խօսքի պառկող է եւ դիւրաւ համակերպող՝ երբ հըրամանը կամ օրինակը վերէն գայ: Տեսէ՞ք, կլորիկ ոսկիները Բերայի օտարազգի ծաղկեմածառներուն ափը լեցընելու յոռի սովորոյթը ի՞նչպէս տեղի տուաւ « փոխան ծաղկեպսակի » Հիւանդանոցի նուիրատուութեան պատուական սովորոյթին: Տեսէ՞ք, դպրոցական մանուկներու իբր դպիր յուղարկաւորութեան թափօրներու մասնակցելու աւելի հին՝ գէշ սովորութիւնը ի՞նչպէս վերջ գտաւ գէթ Պոլսոյ թաղերուն ամենամեծ մասին մէջ, որչափ զիտեմ:

Ի՞նչու կրօն. ժողովը կարգի կանոնի մը չ'ենթարկէ այս դամբանականներու խնդիրը: Թո՞ղ բացարձակապէս արգիլէ դամբանականը, միայն բացառիկ կարեւորութեամբ ապրած անձերու դագաղին վերապահելով գայն: Եւ այն ատեն թող՜. սուրբը կամ Սրբազանը իր բռնադատիկ պերճախօսութիւնը և կենաց ու մահուան վրայ իր աստուածաբանական երկայն տեսութիւնները, որոնք շատ անգամ մէկ տառն ալ չ'են արժեք մեղակական կարգի պահուն կարդացուած Աւետարանի եւ Առաքելոց՝ կարծուկ բայց վսեմ հատուածներուն. այս ամէնը թո՞ղ պահէ, կ'ըսեմ, անոնցմով՝ անդին, ննջեցեալին տունը՝ մխիթարելու համար անոր ընտանիքն ու պարագաները: Այս կերպով լիուլի եւ թերեւս աւելի արժանապէս հատուցած կ'ըլլայ իրեն եղած վճարումը: Ունկնդիր եղած ենք այնպիսի դամբանականներու, որոնց առարկայ եղող հան-

գուցեալները ո՛չ միայն հանրային ո՛ր և և է ծառայութիւնով իրաւունք մը չէին ստացած դամբանականով փառաւորուելու, այլ եւ անձամբ ու պարագաներով ալ անծանօթ էին Գեր. Դամբանախօսներուն: Կը յիշեմ յուղարկաւորութիւն մը, որուն Հայր Սուրբ մը հրաւիրուած էր, ըստ պատշաճի դամբանական խօսելու: Եկեղեցական կարգը աւարտած էր արդէն երբ Հայր Սուրբը՝ մօրուքովն ու մականունովն ալ ճերմակ՝ հեւ ի հեւ եկաւ, շուրջառն ու գաւազանը խսկոյն հասուցին եւ Ս. Հայրը սկսաւ կրկնել, ափ յափոյ ու շինծու դամբանականով մը, պայմանադրական բանաձեւերը՝ հոգիի անմահութեան վրայ, իսկ հանգուցեալին կեանքին, տարիքին եւ ուրիշ ձիրքերուն վրայ, որովհետեւ բան մը չէր գիտեր (մինչեւ իսկ անո՞ւնն ալ), ուստի ճարտասանական հնարքներու (?) եւ ներկայ յուղարկաւորներուն ուղղուած հարցումներու շնորհիւ, (որոնց կը պատասխանէր իր կուշտն ի վեր իբր խրատելիակ կեցող տաներէցը) քանի մը կարկտան խօսքերով վերջացուց զրեթէ թատերական-զաւեշտական ճառը:

Ու տեսայ վերջին օրերս ալ համանման պ'որագայ մի՞ ուր Սրբազան դամբանախօսը չճանչնալով հանգուցեալը, (որ միայն հարուստ ըլլալուն համար իրաւունք կը ստանար չքեղ յուղարկաւորութեան) թուելէ ետք անոր չըրած բարեգործութիւնները, կ'ըսէ որ « Հանգուցեալին տիկնոջ ու բարեյիշատակ զաւակներո՞ւն կը մնայ՝ ընել, ինչ որ ինքը չէր կրցած ընել իր կենդանութեան, և ին »:

Եւ որովհետեւ շատ պարագաներ կրնան խոտորեցնել յուղարկաւոր կըզերին գնահատումը եւ շատ չենք կըրնար գտնել վերեւ յիշուած եկեղեցականին անկեղծութիւնը ունեցողն, անհրաժեշտ է Պատրիարքարանին վերապահել դամբանական խօսել տալու արտօնութիւնը:

ՄԱՏՆԵՆԱԽՈՍԱԿԱՆ

ՁԵՌԱԳԻՐ ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐԻ ՄԸ
ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս փոքրիկ թղթէ ձեռագիր Խորհրդատետրը կը գտնուի Կուտինա քաղաքի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ. ձեռագրի կողքը կազմած են երկու թերթ մագաղաթ, որուն մէջ երեսին վրայ երկաթագորով Ս. Աւետարանէն պատառիկ մը գրուած է, իսկ միւս երեսին գրերը քերուած են, որմէ կը հասկցուի թէ շատ հին մագաղաթի կտորներէն է: Ձեռագիրը կը պարունակէ 54 էջ, գրերը կոշտ ու խոշոր են, առանց կետադրութեան եւ առանց ուղղագրութեան, սակայն կը թուի թէ շատ հին է. ո՛չ թըւական ունի եւ ո՛չ յիշատակարան:

Մեր տպեալ Խորհրդատետրին հետ բաղդատելով ի ստորեւ կը նշանակեմ տարբերութիւնները:

« Բահանայք քո զգեցցին » սաղմոսերգութենէն մինչ « Որ զգեցեալ է ըզլոյս » աղօթքին « շնորհա՛ ինձ քահանայական » բառերը կը պակսին, թերթերն ինկած են, — Զգեստաւորման մէջ գօտիին վերաբերեալ աղօթքն կանխած է այս ձեռագրոյն մէջ քան զփորորարին (որ միայն ուրար յիշուած է): — Բաղպանի աղօթքը միանգամ յիշուած է: — Վակասի վերաբերեալ աղօթք չկայ: — « Յնձաացէ անձն իմ » աղօթքը « դարձեալ վասն նափորտի » ըսելով յիշուած է, մինչ նափորտի համար յատուկ աղօթքն արդէն յիշուած է: — Թաշկի նակի վերաբերեալ աղօթք չիկայ: — Սոյն ձեռագրին մէջ պատարագչին առաջի քահանայից խոստովանութիւնը կանխած է քան զլուսացումն ձեռաց եւ կ'ըսկըսի այսպէս. « Խոստովանիմ առաջի Աստուծոյ եւ սրբուհւոյ Աստուածածնին եւ սրբոց Առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի (1) եւ ամենայն սրբոց... եւայլն »:

[1] Շատ հին ձեռագրաց մէջ կը յիշուին նաեւ Ս. Զովհաննէս Մկրտիչ եւ սուրբն Ստեփաննոս նախավկան, ինչպէս որ տեսած ենք:

« ամենայն միղօք » ի մասն ալ « եթէ որ կամիս » ով ըսել կը հրահանգէ: — « Ողորմեսցի » ին մէջ եւ « յառաջիկայէն » / տեղը դրուած է « եւ որ գալոցն է », եւ վերջն ունի այս տողերն « եւ մեք նոսրին ձայնիւ մեղուցեալ եմք առաջի Աստուծոյ պատուիրանին կամայ ակամայ »: — Դպրաց ըսելիք « յիշեսցի » ը եւ քահանային « յիշեալ լիջիք » ը ինչպէս նաեւ « աղաղակեցէք » սաղմոսը « սուրբ եկեղեցեալս » քարոզն: — եւ « օրհնեսցուք զհայր » քարոզին տեղ, կայ « սուրբ խորանաւ » քարոզն, որուն կցուած է « ի յարկի սրբութեան » աղօթքը: — Ս. Դրիգոր Նարեկացւոյն « Ամենակալ բարերար » եւ « աղաչեմք » աղօթքները չկան: — Պատարագչին՝ ի վերայ նշխարի աղօթքին « յիշատակ Տեառն մերոյ » բառերէն վերջը կցուած է « եւ փրկչին » ապա շարունակուած, կրճատելով « վասն ազգի մարդկան » բառերը: — « Յաղագս յիշատակի փրկագործ » աղօթքին « աղբերէն » բառին տեղ դրուած է « աղբերէդ » եւ « օրհնեցէք », գովեցէք եւ բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան չը զեղչելով դրուած է, « իջցէ որպէս զանձրեւ ի վերայ գեղման որպէս ցօղ զի ցօղէ յերկիր »: — Կը հըրահանգէ որպէս զի սարկաւաղը սուրբ Սկիհը դաստառակով ծածկէ եւ քահանան ալ խնկարկէ « Խունկ մատուցանեմ » ըսելով, հոս կրճատուած են խընկարկութենէ առաջ, երեկոյնուած թէ՛ « Հոգին սուրբ եկեսցէ ի քեզ » աղօթքն եւ թէ՛ երիցս ըլլալիք խաչակնքութիւնը — « Օրհնեալ թաղաւորութեանն » բառերուն վրայ աւելցուած է « անմահ » բառն: — Ժամամտէ վերջ քահանային ըսելիք « Օրհնութիւն եւ Փառք Հօր » եւ « խաղաղութիւն ամենեցուն » մասն կը պակսի: — Ճաշու չարականին ժամանակ, պատարագչին՝ ի ծածուկ « Տէր Աստուած մեր » աղօթքը ամբողջովին կը պակսի (Ոսկեբերանի աղօթք): — « Աստուած սուրբ » աղօթքին մէջ « հանգուցեալ ես » ի տեղ կայ « բնակեալ ես », « Սերովբէք դովեն զքեզ » ի տեղ « ի

սրովբէից գովիս » . « քերովբէք փառաբանեն » ի տեղ « ի քերովբէից փառաբանիս » . « եւ ամենայն զօրութիւնք քեզ երկիրպագանեն » ի տեղ « յամենայն , զօրացդ երկիրպագիս » . « որ արարեր » ի տեղ « որ ստեղծեր » , սոյն աղօթքին « զկամայ եւ զակամայ » բառերուն վրայ աւելցուած են « զիտութեան եւ անգիտութեան » բառերը : — Հաւատամքին մէջ բառական տարբերութիւնք , « արարիչ » բառին տեղ « արարող » . « ծնունդ եւ ոչ արարած » ի տեղ « ծնեալ եւ ոչ արարեալ » , « չարչարեալ այսինքն խաչեալ » , « այսինքն » բառն աւելորդ դրուած է . — « իսկ որք ասեն » ի մէջ « յայլմէ էութենէ » բառերուն վրայ յաւելցուած է « ի գոյութենէ » բառն : — « Տէր մեր եւ փրկիչ աղօթքին մէջ « զպարգեւ » բառին վրայ « ըզչնորս » բառն աւելցուած է : — « Որպէս զի արժանաւորք » ի տեղ դրուած է « որպէս զի արժանի լիցուք . — « խաղաղութեամբ քով » աղօթքին « հաւասարեալ » բառին տեղ կայ « հաւասարեցո՛ւ » , « քեզ երկիրպագանեն » բառերուն վրայ աւելցուած են « քեզ Քրիստոսի անմահիդ երկիրպագանեն » . — Թէեւ սոյն աղօթքն ի ծածուկ ըսել կը հրահանգէ , բայց վերջի « վասն զի ամենասուրբ երրորդութեանդ » մասն ի ձայն ըսել կը պարտաւորէ , մինչ տպեալն ամբողջ աղօթքը ի ծածուկ ասել կը հրահանգէ . — Յատուկ կը պատուիրէ եթէ հանգիստաւոր տօն ըլլայ « մի՛ » ոք յերախայցն » եւ « մարմին տէրունականն » առաջ ըսել եւ ապա լուացումն կատարել եւ կամ « ոչ ոք արժանի է » աղօթքէն վերջ եւ կամ Սրբասացութեան ժամանակ ըսել « մի ոք յերախայցն » եւ լուացումն կատարել , կը հրահանգէ նաեւ ըսելով թէ , եթէ վարդապետ լինի քարոզ տայ ըստ ձեռագրոյս , ահա քարոզչութեան բուն ժամն . — « Տէր Աստուած զօրութեանց » աղօթքի վերջի « խաղաղութիւն ամենեցուն » ը կը պակսի . — « Առէք կերէ՛ք » աս ձեռագրոյն մէջ « առէք կերայք » է . — « Արքէք ի

ամանէն ի հեղանի բայն՝ դրուած է « հեղու » . — կը հրահանգէ սարկաւազն որ երկիւղիւ Ս . Սկիհի ծածկոցը վերցընէ , « որով զհացն օրհնեալ » եւ « զգինի օրհնեալ » աղօթքները մէջ մէկ անգամ կը կրկնէ , մինչ տպեալ խորհրդատետրը կը հրահանգէ երեք անգամ ըսել : Այս Զեռագրին մէջ կը պակսի « որով զհացս եւ զգինիս օրհնեալ » աղօթքը . — « Որպէս զի եղիցի սա » ի ձայն աղօթքը կը հրահանգէ ի ծածուկ ըսել . — « Յիշեա՛ տէր եւ ողորմեա եւ օրհնեա » աղօթքն « եւս առաւել » յիշատակութիւնով մէկտեղ ի ծածուկ ըսել կը հրահանգէ . մինչ տպեալ խորհրդատետրը նոյն աղօթքի վերջին մասը « Տեառնդ մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի եւն » ի ծածուկ ըսել կը հրահանգէ , Զեռագիրս ի ձայն ըսել կը պատուիրէ . — « Ամենայն սրբովք զորս յիշատակեցաք » քարոզին վրայ , Ոսկերեանի անուամբ այս կտորն ալ յաւելցուած է « զբարիս եւ զօգտակարն անձանց մերոց եւ զխաղաղութիւն ամենայն աշխարհի ի Տեառնէ խնդրեսցուք » . « զմիացուած ժամանակաց մերոց խաղաղութեամբ կատարեալ ի Տեառնէ խնդրեսցուք » . « զքրիստոնէական կատարումն կենաց մերոց անվիշտս եւ անամօթ կալ առաջի ահաւոր բեմի ի տեսնէ խնդրեսցուք » . « զմիաբանութիւն հաւատոյ եւ զհաղորդութիւն հոգւոյն սրբոյ հայցելով ի Տեառնէ խնդրեսցուք » . յորմէ յետոյ կը շարունակուի « ընկալ կեցո » եւ այլն :

— « Եւ տո՛ւր մեզ համարձակածայն » աղօթքին « կարդալ զքեզ երկնաւորդ Հայր » բառերը կը պակսին . — « Տէր տերանց » աղօթքին մէջ « թագաւոր յաւիտենական » ի տեղ յիշուած է « թագաւոր յաւիտենից » , « եւ մի՛ տար զմեզ ի փորձութիւն » բառերուն վրայ յաւելցուած են նաեւ « մի՛ դատապարտութիւն » . — « Նայեա՛ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս » աղօթքն յառաջ դրուած է « ի Սրբութիւն Սրբոց » , « Օրհնեալ Հայր Սուրբ , Որդիդ Սուրբ , Հոգիդ Սուրբ » ինչպէս նաեւ « օրհնութիւն եւ փառք հօր եւ որդւոյ եւ

հոգւոյն սրբոյ» եւն աղօթքներէն և ապա կցուած է «Տէր Աստուած մեր, որ կոչեցար» աղօթքն, յորում «զխորհուրդս զայս» ի տեղ զրուած է «զհաղորդութիւնս զայս».— Ի սուրբ ի սուրբ պատուական մարմնոյ աղօթքին մէջ «սա է կեանք, յոյս, յարութիւն» ի տեղ ըսուած է «յոյս յարութեան», սոյն աղօթքին անմիջապէս կցուած է սարկաւազին «Սաղմոս ասացէք Տեառն Աստուծոյ մերում, դպիրք» քարոզն իբր շարունակութիւն «ի սուրբ ի սուրբ» աղօթքին. «զո՞ր օրհնութիւն կամ զո՞ր գոհութիւն» կը պակսի հոս :

— «Հայր Սուրբ որ անուանեցեր» աղօթքին «խաղաղութիւն ամենեցուն» կը պակսի, ինչպէս նաև Յովհաննու Ոսկեբերանի ամբողջ «գոհանամ եւ մեծացուցանեմ» աղօթքը.— «Հայր Սուրբ որ անուանեցեր» աղօթքին վերջ կը հրահանգէ մտածական աղօթքներ ընել և ի վերջոյ ըսել այս աղօթքը, «զո՞ր օրհնութիւն կամ զո՞ր պատարագ կամ զո՞ր գոհութիւն ի բեկանել հացիս աւանդեսցուք, այլ զքեզ միայն Տէր Յիսուս փառաւորեմք զքո ասացեալ հաւր անունդ» յորմէ վերջ կը յաւելու Թումայ Առաքելոյն աղօթքն «մարմին քո պատուական եղիցի ինձ ի կեանս, եւ սուրբ արիւն քո ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց իմոց : Հաւատով հաւատամ և ճաշակեմ զսուրբ և զպատուական մարմինդ քո, Բրիստոս, ի թողութիւն մեղաց իմոց : Հաւատով հաւատամ և ըմպեմ զփրկագործ արիւնդ քո, Բրիստոս, ի թողութիւն մեղաց իմոց : Զբերան իմ բացի և առի զհոգի», (զայս կրնաք բաղդատել տըպեալ խորհրդատեարի «հաւատով հաւատամ» եւ այլն աղօթքին հետ) ի ծածուկ երեք «գոհանամ»ները կը պակսին.— «Գոհանամ զքէն Բրիստոս Աստուած մեր» ծածուկ աղօթքի վերջին «Աստուած մեր եւ տէր մեր եւ փրկիչ» եւն մասին համար կը հրահանգէ ի ձայն ասել եւ կը յաւելու սա աղօթքն. «Անքնին, անհաս, էակ ինքնութեանդ, հաստիչ եւ ընդունակ, անբաժանելի և անքակ Տէրութեանդ, միասնական Ս. Եր-

րորդութեանդ վայելէ փառք իշխանութիւն և պատիւ» (կրնաք բաղդատել). — «Կատարումն օրինաց» աղօթքին «հայրական» բառն «հայրական» է հոս. — Ս. Պատարագէն վերջ հրահանգ չի տար Ս. Աւետարան կարդալ, այլ միայն կը պատուիրէ Ժողովրդեան վրայ տեղաւարտելով ըսել «օրհնեալ եղբրուք».— Սոյն խորհրդատեարն ունի մի թուական ՌՃԼԱ դեկանմ. Ի. Գ. բայց ինչպէս գրին ձեւէն, տեսակէն կ'երեւի և երբէք նմանութիւն չունի Զեռագրին գրերուն ձեւին և մեղանին, շատ ուշ գրուած թուական մ'է եւ այն ալ առանց նշանակութեան :

Բաղդասեց

ՄԿԻՏԵՉ ՎՐԻ. ԱՂԱԽՈՒՆԻ

Առաջն. Տեղապահ Բեօթանիոյ

ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ

ՊԱՏԱՄԻԱՆ ԵՐԿՈՒ ՀԱՐՅՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

«Բիւրակն» 1899 թիւ 6

Անցածները, Ազգագրական կարեւոր հարցումներ խորագրով (Բիւրակն, Բ. շրջան, 6 թիւ, 96 էջ) հետեւեալները կ'ուղղէիք Բիւրակնի բանահաւաքներուն.

1. Ի՞նչու համար Ժողովուրդն իր կտրած եղունգը խնամով հաւաքելով կը տանի կը քափէ աղբանոցը : Այս մասին ո՞րպիսի աւանդութիւններ ու նախապաշարումներ կան :

2. Քահանան ինչէ՞ն է որ իր քափած մագերն ու կտրած եղունգները ծրարած խնամով կը պահէ որ ապա կը դրուի իր պատանքին մեջ : Այս մասին ալ ի՞նչ աւանդութիւններ ու նախապաշարումներ կան :

Այս կարեւոր կրկին հարցումները վաղուց ուշադրութիւնս գրաւած էին, արդէն. շատ մօտ անցեալի մը մէջ ա՛յդ սովորութեան հետեւող մարդեր տեսած եմ, երկու դասակարգէն ալ, եւ Ժողո-

վերջը շատ տեղ կը պահէ դեռ զայն: Ուստի աւելի հետաքրքրուեցայ եւ ուշի ուշով հետազօտեցի. ժողովրդին ամենամութ խաւերուն մէջ շատ որոնելէ եւ շատ ալ հարց ու փորձ ընելէ յետոյ՝ ահա ինչ որ կրցայ ձեռք բերել անձուկ միջավայրիս մէջ, ուր կը պակսին ընդհանրապէս փորձ ու խելանի ծեր ու պառաններ, եւ տարիքոտ՝ թող թէ բանասէր կրօնականներ:

Ժողովուրդը խնամքով կը հաւաքէ իր կտրած եղունգներն եւ կը տանի կը թափէ աղբանոցն ինքն իր ձեռքով. երբեմն ալ չորի մը մէջ ծրարած՝ պատի ձեղքին մէջ կը պահէ: Շատեր տեսած եմ որ մասնաւոր ծրարով մը կը հաւաքեն ո՛չ միայն իրենց կտրած եղունգները այլ նաեւ թափած ակոսներն ու մազերն որ ապա կը դրուին իրենց պատանքին մէջ: Այս մասին աւանդութեամբ կ'ըսեն՝ թէ Դատաստանին օրը մենէ պիտի պահանջուին անոնք, մենք ալ պարտինք համար տալ խստապահանջ եւ արդարադատ Դատաւորին, եթէ հիմակ խնամքով չհաւաքենք, մեր աչքի կոպիծներով հաւաքել պիտի տան մեզ հանդերձեալին մէջ: Թէ ի՞նչ նախապաշարումներ կան այս մասին: 1. Եղունգդ եթէ կրակը ձգես՝ կը խենդենաս, պէտք է հողի վրայ ձգես եւ ըսես. «Գետի՛ն, քեզի կուտամ, երկինք վկայ, Դատաստանին օրը զրկէ գայ» (Հմմտ. Բիւրակն, Ա. չրջան, 34—35 թիւ, 621 էջ)։—2. Սաստիկ կը բարկանան երբ ուրիշի տունը, կամ երկու մարդեր նստած ատեն, մէկը՝ եղունգները կտրէ. իր հոգերն ու ցաւերը մեր վրայ կը թօթուէ, կ'ըսեն։—3. Ով որ պատի ձեղքին մէջ պահուած եղունգի ծրար մը բանայ, անոր տիրոջ հոգերն ու ցաւերն իրեն կ'անցնին: (Տեսակ մը վարակում)։—4. Նմանապէս մէկու մը կտրած եղունգներն ուրիշը չի թափեր՝ անոր մեղքերն իր վրայ չառնելու համար:

Առանց խոր մանրամասնութիւններու մէջ մտնելու, ակնյայտ իրողութիւն մըն է որ ժողովուրդը՝ աշխարհի հոգերուն, ցաւերուն եւ մեղքերուն նմանցուցած է

իր եղունգին կտրածը, որ մարմնին եւելուքն (1) է. ուստի զայն թափելու ամէնէն յարմար տեղը գտած է աղբանոցը:

Գալով Բ. հարցումին. այս ալ աւանդութեամբ նոյն է առջինին հետ: Ահա ժողովրդային նախապաշարումը:— Եթէ քահանային մազին մէկ թելը դետին ինայ, մեծ մեղք է, երկիրը կը պատուհասի: Նոյնպէս քահանային թափած մազերը, նոյն իսկ թքածը կոխտել մահացու մեղք կը համարուի:

Քահանան, իբր Աստուծոյ պաշտօնեայ, որու ձեռքով միայն կը սրբագործուին եկեղեցիի խորհուրդները, եւ որ կ'ընթեռնու Ս. Գիրքը, ժողովրդեան աչքին ինքնին սուրբ է, նաեւ իր հագուստը՝ զոր յաճախ ժողովուրդը ջերմ հաւատքով կը համբուրէ, ցաւած աչքին, զըլխուն կը քսէ բուժուելու համար: Ժոժովրդին այս հաւատքն յարգելով եւ իրենց ազդեցութիւնը պահպանելու խորագիտութեամբ՝ ապաքէն հին քահանաներն՝ անցեալ դարերու մէջ եւ ոմանք ալ դեռ այսօր խնամքով կը հաւաքէին ու կը հաւաքեն իրենց կտրած եղունգը եւ թափած մազերն ու ակոսներն՝ երբէք ոտնակոխ չըլլալու համար, իբր Ս. Մասունք, որ ապա կը դրուին իրենց պատանքին մէջ: Հիմակ, եթէ այդ սովորութեան հետեւողներ կան, անշուշտ հերքելով ըսածներս պիտի հաճին լուսաբանել խնդիրը: Այն ատեն հրէական սովորոյթներու մէջ զայս փնտռելը, ըստ իս, ձեռնհասներուն յանձնարարել աւելի տրամաբանական է:

Ս. Ն.

Սղեդ

[*] Եւելուքն = աւելորդ, անպէտ մաս: Այս բառը մասնաւոր ոճով մը կը բացատրուի = հոգ, ցաւ, Օրինակ. «Իս աշխրբի եւելուքը, Գեդե շատ է»:

Չ Ե Կ Ո Յ Ց

Որոշած ենք ասկէ ետքը 0/10 գօմիսիօն անել ամէն անոնցմէ որ մեր միջոցաւ ուրիշ լրագիրներու բաժանորդագին կը զրկեն:

ՏԵՂԱԳՐԱԿԱՆ

ՄՈՌՈՑՈՒԱԾ ԱՆԿԻՆՆԵՐ

ՂԸՆԻԱ ԵՒ ԵԱԳՈՒՊԻՅԷ

Հալէպէն 18 ժամ հեռաւորութեամբ և Ճըսըր Շըղուլի գայմադամութեան մէջ կը գտնուին Ղընիա եւ Եագուպիյէ գիւղերը, իրարմէ 5-10 վայրկեան հեռու։ Մէն մի գիւղ ունի մօտ 150 տուն բնակիչ, զուտ հայ։ Կը խօսին արաբերէն առանց բառ մը իսկ հայերէն հասկնալու։

Ղընիաի բնակիչներուն 3/4ը իր երկու քահանաներով (տէր Մեսրոպ եւ տէր Կարապետ) լատինացած են շնորհիւ ապուռնա Էմին հոգակուած Ֆրանչիսկեանին թափած կարմրուկ ոսկիներուն եւ եւ անդու ջանքերուն։ Այս ապուռնան, քանի մը հայ տուն որսալու համար, հրաժարած Հալէպի Մեծաւորութենէն՝ կը բնակի Ղընիա ուր չինած է մեծ ծախքով փառաւոր վանք մը, յարակից եկեղեցի մը ու դպրոց մը։ Ճրիաբար կը դաստիարակէ գիւղացիներուն լատին եւ ոչ լատին մանուկները, եւ յամառութեամբ մնացածներուն զաւակները կը սլառաստէ լատինութեան։

Գալով Լուսաւորչական հայերուն (Եթէ ներելի է այդ անունը տալ) ունին մի եկեղեցի Ս. Կիպրիանոս անունով։ Դըպրոց՝ մի փնտռէք։ Քահանայ ալ չունին։ Կիրակիէ կիրակի Եագուպիյէէն քահանայ մը դալով կը պատարագէ հայերէն լեզուով։ Լեզու մը զոր ինքն ալ չի հասկընար։ Այս գիւղի եկեղեցիին մէջ պատարագեց քաղաքիս Առաջնորդական տեղապահ Ներկարարեան հայրը Օգոս. 8ին, որ մեղի հետ չըջադայութեան ելած էր այս կողմի գիւղերը։ Բոլոր երկու գիւղին մէջ անկարելի եղաւ գտնել մէկը որ կարենար Հայր Սուրբին քարոզը հասկընալ եւ Արաբերէնի թարգմանել։

Եագուպիյէ, ունի միայն 2-3 տուն լատին, բոլորն ալ թունդ Լուսաւորչականներ են, անունով հայ։ Ունին երկու քահանայ որոնք միւսներուն նման երբէք բառ մը չեն հասկնար, ունին եկե-

ղեցի մը Ս. Թորոս. անուն ունի, բայց զուտ չունի։ ամենակարեւոր եղած անօթները միայն ունին որոնք տան մը մէջ կը պահուին եւ կերակրի օրը պատարագելու համար կը բերուին եկեղեցի։ Ունին անուանական դպրոց մը զոր տարին 10 անգամ չեն բանար եւ բողոքական դասատու մը որ հայերէն խօսիլ նոր կը սորվի կարծես։ ու դասադիրք, ի՞նչ տեսակ բան է չեն գիտեր եւ արդէն պէտք ալ չեն ունեցած։ հարուստ կոչուածները միայն ունին քերական մը Երուսաղէմէն բերուած զոր չաւարտած կը մեծնան։ Իրենց կրօնքին վրայ չատ ամուր են, պահք ուտելը իրենց քով քրէական մեղք է։ վերջին ծայր հիւրասէր են։ երկրագործութեամբ եւ խաշնարածութեամբ կ'ապրին, ունին ընդարձակ այգիներ եւ պատուական խաղող մը՝ յատուկ գինիի համար։ Ունին, իբր այցելու հովիւ, Թագէոս վարդապետ Եկաւեան որ տարին մէկ երկու անգամ կ'այցելէ գիւղերը՝ լոկ ժամանցի համար, քանի որ երբէք խորհած չէ դարման մը գտնել այս ու ասոնց նման չատ մը գիւղերուն որ Լաթաքիոյ ու Անտիոքի շուրջը կը գտնուին իր հովուութեան տակ։ Այս տարաբաղդ գիւղացիները թէպէտ Միջերկրականին-քաղաքակրթութեան չատ մօտիկ, բայց բոլորովին մոռցուած, կորստեան դատապարտուած վիճակի մը մասնուեր են յոյժ արդահատելի։— անծանօթ են մամուլին, Պատրիարքարանին, աշխարհի։ ո՛չ ոք կը ճանչնայ զիրենք, ո՛չ ոք խորհած է անոնց վրայ։ Թագէոս վարդապետ, տեսուչ Երուսաղիմական կալուածներու, անուանական հովիւայս դժբաղդներուն — մոռէն իսկ չ'անցընէր անոնց վրայ խորհիլ։ Գոնէ իբր մարդ անոնց վիճակը հանրային գթասրտութեան յանձնել։ Ո՞վ է յանցաւորը, իրենք, ազգը, Պատրիարքարանը։— Եւ ոչ մէկը, որովհետեւ իրարմէ լուր չունին։ Առ այս, մեծ միտք թարութիւն մը պիտի ըլլայ ինձ եթէ այս քանի մը տող հակիրճ տեղեկագրութիւնը ունենայ իր նպաստաւոր արձագանքը, կորստեան դուռը հասնող այս թշուառ-

ները մտաւորապէս եւ բարոյապէս փրկուեցին, որոնք տղիտուութեան, ներքին հակառակութիւններու, աղքատութեան տակ կը ճգմուին. կը սիրեն գոնէ սորվիլ իրենց մայրենի լեզուն, բայց չունին ո՛չ ուսուցիչ, ո՛չ գիրք. որոնք կը տառապին յուսահատ, եւ ի տես այս սքրտաճմլիկ տեսարանին, ծափ կը զարնեն մարդորս Լատին փատրիներ:

Հայկայ

Օ. ՄԱԶԼՈՒՄԵԱՆ

Հայէպի առաջնորդարանին ուշադրութեան ընծայելով այս մոռցուած անկիւնները՝ կը փութանք յայտնել թէ Դաւթեան Գործակալութիւնը պատրաստ է Ղընեայի եւ Եագուպիէյի Աղգ. Դըպրոցներուն համար այս տարի պէտք եղած դասագրքերը ձրիապէս հայթայթել՝ եթէ Առաջնորդարանը կամ Պատ. Հոգաբարձութիւնն ալ յօժարի փոխադրութեան ծախքը հոգալ:

Ս. ԴԱԽԹԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ

ՍՐՏԻ ԿԱՅՄԵՐ

ԴԱՐԱՎԵՐՁԻԿ «ԵՐԳ ԵՐԳՈՅ»

Ա.

Ինչո՞ր հրատը աստղիկներու մէջ, առանկ ալ իմ սիրունիկ աղջիկներու մէջ, եւ ինչպէս հիրիկը ծաղիկներու քով, այնպէս է նաեւ իմ Սիրաչա գեղեցիկներու քով: Անոր անունը արշալոյսի մանրուկ շողերէն աւելի կակո՛ւղ է ու առուակին գլղուկէն աւելի անո՛ւշ. բայց մի՛ հարցնէք ի՞նչ ըլլալը. գեղեցիկն առանց չ'են ըսեր:

Իմ սիրականիս յօնքերը սեւ են, աչքերը երեւոտ, այտերը խնձոր են, հասակը՝ նոճի՛. անոր մազերը արեւին ցոլքերուն չափ շատ են ու շքեղ, եւ յօնքերուն աղեղը՝ ծիածանէն նրբագեղ:

Իմ տառաքալս եղնիկէն աւելի անմեղիկ է ու սոխակէն աւելի քաղցրերգա՛կ, անոր սիրտը ամէն սիրտերէ սուրբ է եւ

մորթը՝ ամէն բեհեզէ նո՛ւրբ. անոր հոգին պորփրիւրի պէս մաքուր է ու աչքերը՝ եթերի նման թափանցիկ:

Բ.

Ամէն օր, ամէն ժամ եւ ամէն վայրկեան, սիրտս անո՛ր համար կը զարնէ, հոգիս անո՛ր համար կը զգայ ու միտքս անո՛ր համար կը գործէ: Սիրտիս մէջ չը կա՛յ խորք մը ուր իր սէրը չկածկտայ, հոգիս մէջ չկա՛յ ծածք մը ուր իր թովքը չփածկըտայ եւ միտքիս մէջ չկայ խորշ մը ուր իր յուշքը չհեծկտայ:

Շուրթներս անոր համբոյրներէն յափրած են եւ աչքերս անոր տեսքէն դիւնովցա՛ծ: Իր նայուածքն արիւնս կը տաքցնէ եւ աւիւնս կը շատցնէ: Անոր երգը իս անողնէս կրնայ հանել, իսկ աղօթքը... պատանքէ՛ս: Իր ժպիտը կամք կուտայ ինծի ու արցունքը՝ կեա՛նք:

Աստուածները ինծի չափ երջանիկ չե՛ն, երբ գլուխս իր կուրծքին դրած անուշ՝ մեղուշ աչքերէն ակնարկս կը կախեմ, եւ կ'երդնո՛ւմ կարապետու ճերմակին որ անոր մէկ պաշիկը երկինքնեւրո՛ւ հետ անգամ չ'եմ փոխեր:

Դ.

Իմ սիրականս լուսնակին շողերէն աւելի չէնշուք ու լճակին փրփուրէն աւելի փափուկ է: Անոր նայուածքին առաջ, քարերը կը ժպտին եւ ժայռերը կը շիկնին, ծառերը կը խնդա՛ն ու ծաղիկները կը խայտա՛ն. լոյսերը կը մաւրին եւ արեւները կը խոնարհին: Անոր այտերէն կարմի՛ր կը վազէ, իսկ աչքերէն... կրակ:

Երկնիջակիս լանջքին տակ հրեշտակներ կը պարեն, մինչ ակնարկէն յիշատակներ կը թռին, իր հոգիին մէջ աստուածներ կը բնակին, մինչ յիշատակէն սիրտն'ը չը հալին, տաք՝ արիւնոտ՝ բաբախուն:

Անոր թրթռակ նուագով մեռելները մշտնջենի նիրհէն կ'արթննան եւ վրկա՛յ աստղերու աշխարհը որ երկնքի բոլոր սուրբերը մարմնանալ, մարդանալ փափաքէին պիտի, երբ հեղ մը հողիս հատորին քմերգը լսէին:

Դ.

Դրախտի ծառերէն մահճակալ մը չի-
նեցէք, Մայիսի ծաղիկներէն անկողին
մը պատրաստեցէք աղուորիկիս. բայց
անոր բարձիկը վարդի շուշաններէ թող
լեցուի:

Տարաշխարհիկ հուրներու մազերէն
հիւսուած օրրանի մը մէջ դրէք քաղց-
րենիկս, եւ անոր ականջին երկնային
մեղեդիներ հծծեցէք, հնչեցէք որ քնա-
նայ...:

Արեւմարի ցոլքերէ կազմուած շղար-
շով մը իր երեսը պահեցէք, բոյր-բեհե-
զով մը գեղաշուկիս «լուսի-կտոր» ե-
րեսը պահպանեցէք արտաքին ազդանքէ:

Փրփուր ամպերու մէջ փաթթեցէք
մէկ հատիկս ու ծիր կաթիլի մէջ պըլ-
լեցէք. քրքում ալիքներու տակ թաղե-
ցէք եւ ոսկի զանակներու մէջ ծածկե-
ցէք սիրունիկս, որ աչքի չգայ, որ աչ-
քէ՛ չըլլայ:

Ե.

Եկո՛ւր, ո՛վ հոգիիս հաւնածը, եկո՛ւր.
եկո՛ւր դաշտերը պտտելու երթանք. Ե-
կուր մեր աւազանին շուրջը բուսած ու-
ռենիին տակ երթանք. խոտերը մեր ան-
կողինը ընենք, տերեւները հովանի՛,
թռչունները քներգա՛կ:

Եկո՛ւր ծովերէն նաւենք, լեռներէն
թեւենք ու վե՛ր, աստուածներու վեհա-
ժողովին դիմենք որ մեր սէրերը խնկէ,
որ մեր սիրտերը զուգէ...:

Կամ եկո՛ւր պուրակին ներսերը եր-
թանք, ուր ձայն չկայ, աղմուկ չկայ,
չշուկ չկայ... ուր տերեւներն իրենց
թովքը կը ցանեն միայն եւ ուր զեփուռ-
ները մտերմիկ համբոյրներու երգերը կը
փսփսան:

Եկո՛ւր, Սիրաչս, եկո՛ւր, եւ ծառերը
թող լեզո՛ւ թափեն ու ծաղիկները օրօ՛ր
ըսեն որ մենք թուլնա՛նք, թմրի՛նք...
մէկ մէկի փարած մէկ մէկի շունչէն ար-
բած:

Եկո՛ւր, լեռները գիշերող հովիւները
հօտաղէն չղարձա՛ծ՝ եկուր, հացիներու
մէջ հանգչող սարեկները չղարթա՛ծ
եկուր...:

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, պաշտելիս... շո՛ւտ
եկուր...:

ՇԱՀԱՐԻԿ

ԱՆՊՈՒՆԵՐԸ (Sonnet)

Անդունդ մը կայ կուրծքիս քակ, անդունդ
մ'անհուն սարսափի:

Լայնցած՝ հին խո՛ր վերբերով՝ Եւրալայից
ու լրբուն.

Մարմինս գրսած իր հանգիստ՝ հազիւ քե
մերք կը սրափի,

Կրկին կ'իյնայ անխրիս հոն՝ իր վերջին
առնել փուն:

Գերեզման մը անագին՝ այդ անդունդը
ներհնափոր,

Ուր լո՛յծ՝ իղձես կը գեռան աղջամուղ-
ջին ծոց մըռայլ,

Ուրուականներ՝ համբ, խո՛ւլ՝ կազմած
անեղ մի բափոր՝

Մահուան խօլ երգն ականջիս կ'ոռնան
բափով զեղիս ու շուայլ:

Սարսափահա՛ր կը սուզիմ խորքն այդ
անել անդունդին,

Ձո՛ւր կ'որոնեմ հոն յոյսի աղօս նշոյլ մը
բափուն,

Թանձր աղջամուղջ ամեն կողմ, անա-
ռաւօս՝ սեւ՝ մըրքի՛ն:

Զարհուրանք գարհուրանք՝ այսահարի
պես կ'ոսնում,

Մինչեւ որ բուռն ճիգերես ա՛լ խելայեղ
ու նրկուն՝

Կը փրուսիմ՝ դի անկեմդան՝ խորքն ան-
դունդի՛ն անհասնում...:

ՈՒՍԱՆՈՂԻՆ ԱՂՕՓՔԸ

(Նուէր՝ պզտիկ տղոց),

ՇՆՈՐՀՔ ՏՈՒՐ, Ո՛Վ ՏԵՐ

Շընորհք տո՛ւր, ո՛վ Տեր, պզտիկ մանուկիս,
Աղապատանով քրքուցո՛ւր հոգիս.

Մի՛տար նոխ հանդերձ, սի՛րս յուսակքսուր
Ո՛վ Տեր, շընորհք տո՛ւր:

Շընորհք տուր մեղքի մերժեմ գաղափար,
Հեզութեան ըլլամ վրսեմ կաղապար,

Չը փորձե՛ք բնաւ զիս ցանկութեան ժանս
հուր,

Ո՛վ Տեր, շընորհք տուր:

Շընորհի՛ տ'ւր, ուշիմ ընկերներուս հով
Հիացում ազդեմ խելիմ ու մթհով.
Փայլիմ կարապի պէս ձիւնափետուր,

Ո՛վ Տէր, շընորհի՛ տ'ւր:

Շընորհի՛ տ'ւր՝ ոխ, քեն ու ասելութիւն,
Զը պղծեն երբեք սրտիկս եռանդուն,
Բարութեան հագնիմ զրահն ամբակուն,

Ո՛վ Տէր, շընորհի՛ տ'ւր:

Շընորհի՛ տ'ւր՝ շողովն ասեմ վտփոգի.
Քաղցրութիւնն առնեմ անմեղ հրեշտակի.
Զաղոսե՛ հակասա ամօրին սեւ մուր.

Ո՛վ Տէր, շընորհի՛ տուր:

Շընորհի՛ տ'ւր, յաղթո՛ղ, վեհ իմաստութեան
Աղբի՛ւր մ'ըլլայ վնիս՝ միտքս յախեան.
Իմաստներ յորդե՛, ջինջ անխեղաքիւր.

Ո՛վ Տէ՛ր, շընորհի՛ տուր:

Շընորհի՛ տ'ւր. սին սենյ անձնական օգուս,
Նրակներուս մէջ չ'ընեն ել եւ մուս.
Անսանձ մոլութեան չըլլա՛մ անձնասուր,

Ո՛վ Տէր, շընորհի՛ տուր,

Շընորհի՛ տ'ւր, պատշեմ կրօնս ու հաւատ,
Կեղծիքն ըզգեսնեմ ու նախանձն ալ վատ,
Սուրբ Փրկչիս փառիմ սիրով հաստամուր

Ո՛վ Տէր, շընորհի՛ տ'ւր:

Շընորհի՛ տուր, անի՛ սիրովդ իմ հասակ,
Վախովդ գիտութեան առնեմ հետեւ հաւակ
Քու սիրովդ՝ կեանքն իսկ ընեմ առսիրուր

Ո՛վ Տէր, շընորհի՛ տ'ւր:

Մ. ԹՈՒՐՆԱՆ

Մայրիկին պատասխանը

Թերթդ քաղած շուտանի
Արծաթափայլ պսակէն,
Գրչի համար փետուր մի,
Առած սիրուն սոխակէն:

Վարդի կոկոն դեռաբաց,
Ընելով քեզ կաղամար՝
Ուր աւօտէն ցօղ կաքած՝
Իբրեւ մելան լուսասար:

Քանի՞ գոգսրիկ դու ոգես,
Մանուշակին բոյր ու գեղ,
Հոգի ու սիրս կը մոգես,
Քնարին քո ի գեղգեղ:

Եւ հարց մ'ուղղես—հա՛րց զգօն,
Թե՛ ե՛ր այդպէս մանիշակ,
Ըսփիւր՝ հեզիկ հոս ու հոն,
Թըլի թխուր գլխահակ:

—Մինչ կոյս զուարթուն լուսագես,
Փողեր փրկչին Յարութիւն,
Գեթսեմանի ի պարսեզ,
Իր աչերէն երկնազոյն,

Ուր շողար խինդ ու ժմիս,
Շիթ շիթ արցունք ցոլացան,
Այն շիթերէն մարգարիս,
Այդ ծաղիկներ ծըլեցան:

Մանուշակը գեղամոյց,
Առ այս քուի քեզ թխուր,
Որ կը ժպտի միտս մեղոյց,
Ի գեղ ի բոյր եւ ի բոյր:

Լ. ՍՐԱՊԵԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ

ՄԵՐ ԸՆՏՐԵԼԻՆԵՐԸ

(Դիտողութեան մը առթիւ)

« Զեր նամակը որով ընտրելիներ
« առաջարկած էիք, նկատողութեան ա-
« ռինք Հոգաբարձութեան հետ, և որուն
« արդիւնքը կու գանք ձեզի իմացընել:
« Տրուած ծանօթութեանց եւ ընտրելի-
« ներու հանգամանքներու մասին թեր
« ու դէմ կարծիքներ փոխանակուեցան.
« Նոյն իսկ ըսողներ եղան թէ առաջար-
« կուած պաշտօնեաները իրական գոյնե-
« րով չէք ներկայացըներ, այնպէս որ
« վարժարանները կը չլսասուին եւ պաշ-
« տօնէութիւնք կը պախարակուին ան-
« կարող դաստիարակներ ընդունելով
« վարժարաններու մէջ՝ վստահելով մի-
« միայն ձեր տուած տեղեկութեանց »:

Աս իմաստով, գրեթէ աս բառերով
դիտողութիւն մը հասած է մեզի՝ գա-
ւառական կարեւոր կեդրոնէ մը ուրկէ
ուսուցիչներ խնդրած էին եւ Դործակա-
լութիւնն ալ ընտրելիներ առաջարկած
էր, տեղին դպրոցական վարչութեան
վերջնական հաւանութեամբ, անոնցմէ

մին որոշելու եւ զրկելու համար :

Կ'արժէ որ այս դիտողութիւնը ուշադրութեան առնենք, ասով ի վերհանելու համար ինչ ինչ պարագաներ որոնք ամէն տեղի համար կրնան պատշաճապէս կարեւորութիւն ունենալ :

Դիտողութեան հիմը սա է թէ՛ մենք զպրոցական պաշտօնեաները — վարժապետ ու վարժուհիները — իրենց արժանիքէն վեր կարողութեամբ կը ներկայացնենք ու իբր այն կը յանձնարարենք՝ թէեւ անոնք ունենան նուազ արժանիք, նուազ հմտութիւն ու ձեռնհասութիւն : Տեսնենք թէ՛ ո՞ր աստիճան իրաւունք կրնան ունենալ դիտողութիւն ընողները եւ թէ ի՞նչ չափով մենք անձնապէս պատասխանատու ենք այն հաղուադէպ ու ցանցաւ պարագաներուն ուր այս դիտողութիւնը առաւել կ'ամ նըւազ իրաւացի կրնայ եղած ըլլալ :

Բայց նախ, պարզենք թէ ի՞նչ է Գործակալութեան հաստատումէն ի վեր մեր դերը ուսուցիչներ ընտրելու գործին մէջ . ի՞նչ եղանակով կը կազմենք ընտրելիներուն ցուցակը եւ ի՞նչ բանով կրնանք ու իրաւունք ունինք դատել, կշռել, չափել նոյն ընտրելիներուն արժանիքն ու աստիճանը :

Գործակալութիւնն ունի Ուսուցչութեան Ընտրելիներու յատուկ Արձանագրութեան տօմար, ուր մանրամասն կը նշանակուին կենսագրական և այլ տեղեկութիւններ՝ արձանագրուելի փափաքող կրթական պաշտօնեաներու մասին : Այս տեղեկութիւններուն մէջ կ'արձանագրուին, իբրեւ կարեւորագոյն, թէ՛ ներկայացող ուսուցիչը կամ վարժուհին ո՞ր զպրոցէ ելած է, ի՞նչ ուսումներ կրնայ աւանդել եւ մասնաւորապէս կեդր. Ուսումնական Խորհրդէն ի՞նչ աստիճանի վկայագիր առած է եւ այդ վկայագրով ո՞ր լեզուներն ու ուսումները աւանդելու արտօնուած է, եւ առաւելապէս ո՞ր ճիւղերը նախասիրաբար ուսուցանելու կարողութիւն ունի :

Եւ, Գործակալութիւնը՝ զպրոցական պաշտօնեայի խնդրանք ընողներուն կը

ներկայացընէ ճշդիւ ու հաւատարմօրէն ինչ որ Ուսումնական Խորհուրդը վկայած է ու վաւերացուցած, եւ իրեն պարտք կը համարի ընտրելիներու ցանկին մէջ ղետեղել անխտիր ամէն այն պաշտօնեաները որոնք կը համապատասխանեն խնդրանք ընողներու պահանջման՝ առանց այս կամ այն պաշտօնէին ընտրելիութեան վրայ ծանրանալու, եւ դասատու ուղղներուն կամքին թողով իրենց յարմարագոյն թուո՞ղը որոշել իբրեւ վերջնական ընտրելի :

Մեր կողմէ, ընտրելիներէն աս ու ան զանց ընել, կամ ասոր անոր նախապատուութիւն տալ՝ անիրաւութիւն ու զըրկանք կը նկատենք, քանի որ Ուսում. Խորհուրդը զանոնք հաւասարապէս օժտած է իր պաշտօնական վկայութեամբ. — բայց չենք թերանար մատնանիշ ընել ընտրելիին մասնաւոր հանգամանքները, փորձառութիւնը, վարչական ձիրքը, անբասիր անցեալը եւ ուրիշ նշանակելի կէտեր որոնք կրնան ի վերհանել իր բովանդակ արժանիքն ու նկարագիրը :

Իրաւ է թէ, այն պարագային որ խնդրանք ընողները մեր մասնաւոր ընտրողութեան ու պատասխանատուութեան կը թողուն, մեզի կը վստահին զրկել ամենէն յարմարը, այն ատեն հետամուտ կ'ըլլանք՝ մեր համոզմամբ, խղճով ու դատողութեամբ՝ նախամեծար դասել այն ընտրելիին որ ամենէն առաւել կը պատշաճի 1. տեղին, 2. պահանջումներուն, 3. վարձատրութեան քանակին, եայլն, այլն, (եւ այս պարագային 90 ամպահովապէս յարմարագոյն պաշտօնեան կ'որոշուի) — սակայն, առհասարակ խընդրանք ընողները, մեր տուած տեղեկութեանց վրայ, կը փութան ուրիշ աղբիւրներու ալ դիմել, քննել ընտրելիներուն վիճակը, ստուգել տրուած ծանօթութեանց վաւերականութիւնը, և ինքնին կ'ընտրեն, կ'որոշեն, կը վճեն՝ մեզի թողլով միայն բանակցութիւնները կնքելու բաժինն ու կանխավճարի նիւթական գործերը կատարելու պաշտօնը :

Այս է սովորաբար ընտրութեան եղանակը, որուն մէջ մեծագոյն դեր ունին Ուսումն. Խորհրդոյ վկայագիրն ու շատ անգամ ալ ուրիշ աղբիւրներէ քաղուած վկայութիւններ: Եթէ ընտրելին քաջա-յարմար ըլլայ եւ գոհացուցիչ կերպով պաշտօնավարէ, ըսելիք չի մնար (և ուրախ ենք ըսել՝ վիճակագրութեամբ հաստատելով՝ թէ Գործակալութեան կողմէ կատարուած ընտրութիւնները մեծ մասով այս կարգէ են) եւ նոյն իսկ շնորհակալութեան բառ մը մեզի ուղղել կը մոռցուի (թէեւ մենք անոր չենք սպասեր): Բայց եթէ հարիւրին մէկի հաշուով՝ եւ այն ալ Ուսումն. Խորհրդոյ վկայութեան վրայ յենլով՝ վրիպանք մը, ան-յարմարութեան հազուադէպ պարագայ մը պատահի, բոլոր պատասխանատուութիւնը կը ծանրացնեն Գործակալութեան վրայ, զոր ուզածնուն պէս՝ կը սկսին դատել, քննադատել ու բամբասել: Եւ ինչո՞ւ, գիտե՞ք: Անոր համար որ Գործակալութիւնը այս զրկուած պաշտօնեայէն փոքրիկ շահ մը ունի եղեր: Իր շահուն համար խաբած է եղեր դպրոցին վարչութիւնը, Հոգաբարձութիւնը, Թաղ. Խորհուրդը եւայլն: Զանց ընենք յիշել պարզամիտներուն այն կարծիքը թէ այս գործէն շահ ակնկալելն ալ ըստ ինքեան մեղադրելի է, ուսուցիչները կեղեքել է, ու չգիտեմ ի՞նչ է: (Ասոնք կը կարծեն անշուշտ թէ Ս. Դաւթեանի Գրասենեակը իմաբէք է ուր ամէն ինչ ձրի յանձնառուելու, ամէն խնդրանք անձնուրբաբար կատարուելու է, pour les beaux yeux du roi de Prusse...):

Ու աս ամենուն հետ չմոռնանք ըսել թէ անոնք որ դպրոցին պաշտօնեաներն իրենց արժանիքին համեմատ վարձատրել չօւղեղով՝ իրենք ալ իրենց կարգին շահ ու խնայողութիւն կը նկատեն ժըլատ գտնուիլ ամսականի մասին ու կը հետամտին շատ համեստ պայմաններ, անբաւական թոշակ առաջարկելու, անոնք ալ ինքզինքնին կը խաբեն պարզապէս, եւ մեծագոյն պատասխանատուն ու պատճառն են որ չեն յաջողիր առաջնակարգ կամ համեմատաբար ընտրելազոյն ու-

սուցիչներ ունենալու: Փառք Աստուծոյ, հմուտ ու փորձառու ուսուցիչներ պակաս չեն մեր արձանագրեալներուն մէջ, եւ ազգին մէջ գտնուող լաւագոյն ուսուցիչները Գործակալութեան կապուած են եւ կրնանք աղէկէն աղէկը ընտրել ու զրկել պէտք ունեցողներուն, բայց պայմանով որ դնանատել, արժանիք ճանչնալ ու ըստ այնմ վարձատրել գիտնան Հոգաբարձութիւններն ալ: Մինք առաջինն ենք որ կը փսփաքինք մեզի դիմողները գոհացնել՝ խղճամիտ, պարտաճանաչ, հմուտ ուսուցիչները քաջալերել, անոնց առաջնութիւն տալ, դրու-րոցներու լաւագոյն ծառայութիւն մատուցանել, մէկ կողմէն կրթական պաշտօններու եւ միւս կողմէ՝ դպրոցական վարչութեանց միջեւ միութեան գիծ մը ըլլալ՝ բայց այս ամենը տուեալ չափով ու պայմաններով: (Ու դարձեալ մեք առաջինն եղած ենք կրթական շարք մը յօդուածներով տարիներ առաջ պահանջելու թէ վկայագիրներու բաշխումը պէտք է անաչառութեամբ կատարել եւ արդէն թաշխուածներն ալ պէտք է վերաքննութեամբ մաղել, զտել ու ցորենն որոմէն զատել):

Ս. ԴԱՒԹԵԱՆ

Երկու ծանօթութիւն տալ անհրաժեշտ կը սեպենք. 1. Այն քաղաքը ուսկից եկած է այս դիտողութիւնը [զոր հրապարակել անկեղծութեան պարտք կը սեպենք] առաջին անգամն է որ Գործակալութեան միջոցաւ ուսուցիչ կ'ընտրէ: — Հետեւաբար ասկէ առաջ առիթ չէ ունեցած մեր իբր թէ՛ սխալ ու չափազանցուած վկայութիւնէն խաբուելու? և պախտակուելու:

2. Այդ միւսնոյն նամակին մէջ իսկ կը գրեն թէ « Զեր ներկայացուցած ընտրելիի մասին տարբեր տեղերէ ալ նպատաւար տեղեկութիւններ առած ենք որոնք կը հաստատեն ձեր վկայութիւնը... և այլն »: Այս տողերով իսկ չե՞ն հերքեր իրենց դիտողութիւնը որ բարեբաղ-դարար բոլորովին անհիմն է:

ՍՄԲԱՏ ԴԱՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ

Տարրական եւ Լրացուցիչ ընթացք
կը ծախուի բնոր հայ գրավաճառներ-
րուն քով, գին 2 և 3 դրշ:

ՄԵՐ ԳՐԱԿԱՆ ԼԵՁՈՒՆ

Գլորեցաւ տարիներու բաւական կոկիկ թիւ մը այն ժամանակէն ի վեր որ ծեծուեցաւ սա խնդիրը, թէ ո՞րն է մեր գրական լեզուն: Տո՛ւմի մը գրականութեան ճակատագիրը յեղաշրջելու բնութիւն ունեցող սոյն աղմկայոյզ վիճաբանութեան ելքը հանրածանօթ է: Եւ սակայն, զարմանալին սա է որ չունինք դաւառներու մէջ ազգային վարժարան մը, ուր աւանդուի հայերէն լեզուն այնպէս, ինչպէս կը պահանջէ ժամանակիս ոգին: Լրագրութիւնն է միայն որ կը հպատակի — կամայ ակամայ — աշխարհաբարի պայքարին ելքին: Իսկ դաւառի դաստոյններ, թէեւ ընդհանուր առումով լրագիր կը կարդան, յամառ պահպանողականութեամբ մը դրաբարախառն կը շարադրեն իրենց գրութիւնները ու Դաւթեան էֆէնտիի Վարժ. Մանկանցի բազմօգուտ դասընթացքի շնորհիւ աշխարհաբար շարադրելու տրամադիր աշակերտներու գրութիւններն ալ սրբազրած ըլլալու համար, դրաբար ձեւեր ու առումներ կը մտցընեն անոնց մէջ: Այսպէս նորահաս սերունդը, իր ուսուցչին հետութեանը վստահ, դաստառին գրչէն իր գրութեանը մէջ սպրդած գրաբար ոճերը կ'իւրացնէ, եւ անոնց գործածութիւնովը համեմել կը կարծէ իր աշխարհաբար շարադրուած գրութիւնը: Գաւառներու մէջ ունինք շատեր, որոնք դժբախտաբար չեն ուսած եւ կամ չեն սորվիր արտայայտել իրենց գաղափարները ժամանակիս պահանջած ոճով եւ հետեւաբար խմբագրատուններու մէջ, փոշիներու տակ թաղուելու տխուր դատապարտութեամբ, կը դիզուին թուղթեր որոնց պարունակութիւններուն հրատարակումը թերեւս ծառայութիւն մը մատուցանէր: Դժուար չէ հանդիպիլ դաւառացի ուսուցիչներու գրչի արտագրութիւն եղող սովորական նամակներու մէջ նախադասութիւններու, որոնց թէ՛ գրաբար թէ՛ աշխարհաբար ըլլալը հասկնալու ու ճշդելու համար մասնա-

գէտ-հայկաբան մը պէտք կ'ըլլայ: Նըմոյշ մը. « Ընկալայ խուն ինչ կշտամբալից մի գրութիւն ձեր »: Ուրիշ մը. «... պնակ մի շրջագայէր յեկեղեցւոյ»: Թողունք մէկդի հոլովներու գրաբար ձեւերուն բացարձակ գործածութիւնը:

Վերջերս խնգրոյ՝ առարկայ եղաւ աշխարհաբարի համար վերջնական քերականութեան մը պէտքը: Հարկաւ այս պահանջին նպատակն է արդի գրական լեզուն որոշ ու անայլալ կաղապար մը տալ. բայց քանի որ դեռ չատ հեռու կը գտնուինք աշխարհաբարի վերջնական քերականութիւն մը ունենալէ⁽¹⁾, լաւ կ'ընէ մամուլը արձագանգ տալով մեր ներկայ դիտողութեան. որով արդի գրական լեզուն պիտի առնէ բաւական կարեւոր քայլ մը դէպ ի կատարելութիւն: Պատրաստելով դաւառացի ուսուցիչները աշխարհաբարի աւանդման՝ մօտեցուցած կ'ըլլանք այն ժամանակամիջոցը ուր հանրութենէ ընդունուած աշխարհաբարի սեփական վերջնական քերականութիւն մը պարտաւորիչ պիտի ըլլայ մեր բոլոր դպրոցներուն մէջ:

Ճ. Ն. ՊԱԽԹԻՅԱՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԲԱՆԱՀԻՒՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳԻ ԿԻՏՈՒՌԻ

Հազգոյի բարբառով

Էւլէմ⁽¹⁾ կիտուռ⁽²⁾ էւլէմ գէյգուռ⁽³⁾
Դրուի քու դուռ աւրի քու տուն,
Ձիս էնեցիր⁽⁴⁾ սէվտայ⁽⁵⁾ ու ժուռ:

Կիտուռ գաննաւ⁽⁶⁾ ուրը չւերուն⁽⁷⁾
Ձաչուին չլեց ուրը գիտերուն.
Թաւա դրեց մըջ արտերուն:

[1] Պ. Ճ. Պախթիյար Եփեսոսի մանուկները կը յիշեցնէ. կ'երեւի թէ բնաւ աւիթ չէ ունեցած տեանելու Ս. Դաւթեանի կրկին ֆերականութիւնները [Տարբականք եւ Լրացուցիչ], Այս մասին տե՛ս Բիւրակն թիւ 37: Ե. Խ.

Էրկինք ամպից կիտուռ թափեց,
կիտուռ իջաւ զկորեկ լափեց,
Հատըմ չմնաց շահնէն⁽⁸⁾ չափեց:

Մ'հառւառ⁽⁹⁾ քու դուռ Սըրբ Գարապետ,
Աբրէ մխոն մատղից զճէտ⁽¹⁰⁾
Գլուխ չթափեց կիտուռի հետ:

Մ'հառւառ քու դուռ սրբ բարեխուս:
կիտուռ կտրեց զգորեկի բուս,
Հատըմ չմնաց շինենք թանխուս:

ՍԻՐԵՐԳ

Նուպար իջաւ խիարնոց⁽¹¹⁾

Քաղեց խիար լցեց ծոց

Դառաւ դուեց եարքտոց⁽¹²⁾

Աղջիկ անուռնդ ի Թումա,
Քու ծոցի մէջ գումգումա⁽¹³⁾
Էկօ էրթաք Սըրբ Թումա:

Դուռն աղջիկ, վով իս վով իս,
Կլորի՛ արի՛ քովիս,
Բագ մը դուռ հինամ վով իս:

Աղջիկ ֆեմպերդ կը չնկայ,
Քշէչպաղին⁽¹⁴⁾ չընկայ չնկայ⁽¹⁵⁾
Քու տէրտէն հիւանդ ընկայ:

Նփրկեթ

Հաւաքեց

Գ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Բառարան. — 1. Դարձեալ: 2. Մա-
րախ: 3. Մարախ: 4. Լրիւ: 5. Ցնո-
րած: 6. Կեցաւ: 7. Ոտքերուն վրայ:
8. Կալերու արդիւնքը չափող: 9. Օգ-
նութիւն կանչելու ձայն: 10. Աքաղաղ:
11. Վարունգնոց: 12. Սիրուհիներուն: 13.
Ծիծ: 14. Շղթայով արծաթէ զարդ:
15. Արծաթի ձայն, չնկչնկոց:

ԱՌԱՄՆԵՐ

Խոսորջուրի (Տայոց աշխարհ)

— Տղէն մահանայ, մօր փոր կը թանայ,
— Սեր սովորն է կերել՝ թան մոլորն,
— Ծոծրակս քէրիմ, տէգ՝ կու բերիմ:

— Վանք շինող եղբօրս գործին աչեցէք:

— Իշուն հարսանիք ձէնեցին, ըսաց:

Եա՛ փատն է պակաս, եա՛ մարխն:

— Էզն որ մորթեն, դանկվօրն պօլնայ:

— Գէզն որ կակնի, գէրան կոտրայ:

— Սէվին սապուն ինչ էնայ, խէվին

խրատ ինչ էնայ. — մէկ մը որ մօրէն գէշ

ըլլայ, անոր սրմէն ինչ էնայ:

— Կաթ բերանս էրեց, մածունէն վախիմ:

— Ինչ որ ցանես, ա՛ն կու քաղես:

— Խոր խավիժ խրէցար թէ ((?)):

— Հաւ թէվով թռչի, իսան արխապով
(ազգական):

— Դետն տմէն ժամանակ գերան չի բերել:

— Հաւ կ'ածայ, կատուն տանի:

— Շուն շան մսէն չի յուտիլ:

— Շուն շնէն՝ երկուս մէկ տնէն:

— Զվածէղին խաթեր՝ թավէն պոչ լիզէն:

— Խանիս զէռէլաւ, կճուռ գտաւ:

— Կէսուր չունիմ որ վախիմ, օտվիս

թունտիւր ի վար կախիմ:

— Աղչի՛, քեզ կ'ըսեմ, հարս դու իմացիր:

— Հոր փորոզն հոր կ'ընկնի:

— Թաթավէն փախչող կարկուտի ոստ
կուգայ:

— Էնիկ պէտանի (ապուշ) մարդ կայ,

ո՛չ լաւ գիտեն, ո՛չ վատ:

— Խլանաք, անկաճներ, խլանաք, կենաք

կենաք բան կ'իմանաք:

— Հազլ տաշխով քէրվին, հանաք թը-
վայ (թուի)

— Քուրդ չալար, չինկանայ օյնար:

— Էզն վեր հանին, տակ հորթ ման

գու քան:

— Խէվ գնաց հարսնետուն, ըսաւ այս տեղ

լաւ է քանց մեր տուն:

— Կուշտ անօթուն գերմակ քէրթայ:

— Դայլ ընկաւ ջօկին մէջ, վայն էկաւ

մէկին տիրջ:

— Մէկ լաւ է, երկուս բաւ է, երեք ցաւ է:

— Աչքի լուսով, անծիս թափով:

— Ակոռն էրին քէղին քէհայ, մոխիր

կուտայ քէղին վէրայ:

Հաւաքեց Հ. Մ. Հ. Խ.

Օ Դ Տ ՈՒ Է Յ Է Ք

Անոնք որ գաւառներու հետ դործ ունին, և կ'ուզեն ընդարձակել իրենց յարաբերութիւնները,

Անոնք որ իրենց առուտուրը, զբաղումը, որեւէ ձեռնարկը, պոլսեցիներու ու գաւառացիներու ծանօթացընել կ'ուզեն,

Անոնք որ առեւտրական ասպարէզին վրայ յաջողիլ, դրամ չահիլ և պատուաւոր դիրք գրաւել կ'ուզեն,

Այն ուսուցիչները որ պաշտօն դառնել կ'ուզեն,

Այն հոգաբարձութիւնները որ վարժապետ կամ վարժուհի կուզեն,

Այն դպրոցները որոնք զրքի և զըպրօցական պիտոյքի պէտք ունին,

Անոնք որ գիրք հրատարակել կ'ուզեն,

Անոնք որ տպագրութիւնք որ և է գործ ունին,

Անոնք որ Բիւրականի բաժանորդ գրուիլ կ'ուզեն,

Անոնք որ գաւառներէն ո՛ր և է ապրսպրանք կամ գործ ունին Պոլսոյ մէջ,

Այն ապահովագր. և ուրիշ ընկերութիւններ որ գաւառներու մէջ գործ ընել, մարդ ճանչնալ, ներկայացուցիչ և թըղթակից ունենալ կը փափաքին,

Թող զիմեն ՍՄԲԱՏ ԴԱԻԹԵԱՆԻՆ, Թիւ 17, Դազասքէր խան, Պահէ գափու, (Խմբագրատուն ԲիւրԱԿՆի):

Լ Ո Յ Ս - Տ Ե Ս Ա Ի

ԿԻԻԼՇԷՆԻ ԷՏԷՊ, զուտ պարսկերէն բանաստեղծութիւններ և բարոյական մանրավէպեր, հեղինակութեամբ Ստեփան Էֆ. Կուրտիկեանի: Այս գեղեցիկ երկը՝ ընտիր պարսկերէնով գրուած, Պարսից Վսեմ. դեսպանին կողմէ յանձնարարուած է պարսիկ վարժարաններուն մէջ գործածուելու համար: Կեդրոնատեղին է Պապը Ալի Ճատտէսի Իրֆան գրատունը: Գին 100 փրյ:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Վերջին շարժումն ազգային լուրերու մէջ կարեւորն է Վեհափառ Սուլթանին բարեգէպ իրատէն որով ինչ ինչ թոյլտուութիւններ և զիւրութիւններ կը շնորհէ:

Կայս. իրատէն գրաւորապէս ալ պիտի հաղորդուի ազգային Պատրիարքարանի: Քաղաքական ժողովը այսօր կը գումարուի Ղալաթիա, բայց չի գիտցուիր թէ Ս. Պատրիարք Հօր առողջական վիճակը պիտի ներէ՞ նախագահել նոյն նստին:

— Վիէննայի պարսկական դեսպան Վսեմ. Նարիման խանին, որ մայրաքաղաք կը դառնուի, այցելութեան գնաց Պատրիարքական Գեր. Փոխանորդ Ս. Հայրը:

— Ուսումն. Խորհուրդը իր վերջին նստին մէջ որոշեց արծաթաձոյլ կոթողիկ մը նուիրել Մամուրեանին, անոր յորելեանին առթիւ:

— Մուշի Առաջնորդ. Տեղապահ Տ. Բաբգէն Մ. Վ. Սեպտ. 20ին հասեր է իննակեան լեռներու Աւագ Ակներ կոչւող աղբիւրը: Հոն Առաջ. փոխանորդ Վարդան վարդապետ և միաբաններ ու որբանոցի սաներ դիմաւորեր են զինքը և «Արեգակն արդարութեան» շարականով առաջնորդեր են և կեդեցի: Յաջորդ օրը այցելեր է վանքին այլ և այլ մասերը և զպրօցը: Վանական գործերը կարգադրելէ ետքը Բաբգէն Վ. Մուշ պիտի իջնէ:

— Այս տարի 13 աղջիկ և 2 մանչ միայն արժանացեր են Տարր. Նախակրթարանի շրջանաւարտի վկայագրին, ինչպէս կը տեղեկագրէ Քննիչ յանձնաժողովը:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Պատրայի միջ քուրա երեւան եւ լաժ ըլլալով՝ կարեւոր տնօրինութիւններ եղան այլ և այլ տեղեր քարանդինայի շղթայ հաստատուելու համար:

— 1900 թ. արուեստահանդէսին մէջ Թուրքիա իր բաժինը պիտի ունենայ մասնաւոր շէնքի մը մէջ :

— Լրագիրներու փուլը ջնջելու խընդիրը նորէն կը զբաղեցնէ պատկանեալ սկալտօնատուները : Պետական Խորհուրդը սկզբամբ հաւանած է նոր առաջարկի մը որ է համեմատական տուրք մը առնել մաքսատուներէն հանուող ապրանքներէն :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ֆրանս. Հանրապետութեան դէմ դաւադրութիւն մը սարքած ըլլալու համար ամբաստանուած անձերը բարձր. Ատենի հարցաքննիչ յանձնաժողովին նախագահ Պէռանտէի կողմէ կը հարցաքննուին եւ հետզհետէ նոր յայտնութիւններ կուգան զորոքին կարեւորութիւն տալ. ամբաստանուածներուն մէջ են Լամի, Բէլլիէօ եւ Ռօփէ զօրավարները, եւ զեռ ուրիշներ :

— Արեւելադէտներու Համաժողովին Ռումէն պատուիրակութիւնը իր հետ Հռոմ տարաւ պղնձէ չքեղ պսակ մը՝ եւ զրաւ Տրայիանոսի կոթողին ստորոտը ի պատիւ այդ կայսրին որ հիմնեց առաջին Ռումէն դաղթականութիւնը :

— Վերջապէս Անգղիոյ եւ Թրանսվալի վէճը պատերազմի յանգեցաւ, ինչպէս կը դուշակուէր : Վերջին լուրերէն կ'իմացուի թէ Պօէրները առաջին յաղթանակի դաքնիները շահած են. սահմանազլխի մօտ կարեւոր կեդրոններ եւ եւ թնդանօթ ու զօրք պարունակող երկու զրահապատ կառախումբ գրաւեր են :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ենկիւրիւ, Ս. Մ. — Շատ լաւ է, գալիք թիւով :

Վեգիր Քեօիւրի, Յ. Կ. Ս. — Նոյն : Տէնեֆ մասէն, Ա. Գ. — « Կալէճիք » ի շարունակութիւնը երկու անգամ զըրկած էք, առաջինը պիտի հրատարակուի :

Էջմիածին, Հ. Ա. — Ձեր նամակը հասած է Մարաշ, բայց ոչ՝ բաղդիւրքը : Պատասխանը ստացա՞ք :

Ագեհիւր, Գ. Մ. Է. — Ստացանք ձեր նամակը : Շա՛տ լաւ :

Կեսարիա, Յ. Պ. — Յանձնեցինք ուղումները :

Այնթապ, Գ. Ղ. — Շնորհակալ ենք ձեր բարեսրտութեան համար :

Ելիվիւ, Մ. Բ. Չ. — Ղրկեցինք, թէ եւ Տրապիզոնէն մեղի բան մը գրուած չէ :

Մարաշ, Յ. Վ. — Ուշ մնալը հեղնութեանց իրաւունք չի տար, եւ գործին չի վնասեր :

Աթափազար, Մ. Թ. — Եթէ գտնուի կ'իմացնենք :

Բ Ա Ռ Գ Ի Ր Ք

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՅ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻՑ

Քրեմազան աշխատարանիւն

Հ. Մ. ՔԱՁՈՒՆԻԻ

Վեհ. Մխիթարեան Միաբանութեան Դին 60 Քրանք

Բ Ո Վ Ա Ն Գ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Կրօնական-քնկերական

Դամբանականները

Մասեմախօսական

Չեւաքիւր խորհրդատեար մը

Մ. Վ. Ա.

Ազգագրական

Երկու հարցումներուն պատասխանը

Ս. Ն.

Տեղագրական

Մոռցուած անկիւններ (Ղընիա եւ Եագուպէ)

Օ. Մ.

Գրական

Դարավերջիկ երգ երգաց

Շ.

Անդունդը

Մ. Թ.

Ուսանողին աղօթքը

Մ. Թ.

Մայրիկին պատասխանը

Լ. Ս.

Զանազան

Մեր ընտրելիները

Ս. Գ.

Մեր գրական լեզուն

Ճ. Պ.

Ժողովրդ. բանահիւսութիւն

Երգ կիտուրի

Գ. Մ.

Աւածներ խոտորջուրի

Լուրեր. — Ազգ. Ներք. Քաղաք.

Արտօնատէր. — Հ. Ս. Խ. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

ՏԱՊԻՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ